

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE POLITICE
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE
„ION I. C. BRĂȚIANU“

VIORELLA MANOLACHE

IAN BROWNE

ORWELL
UN BESTIAR SOCIALIST
AL CAPITALISMULUI

EDITURA
INSTITUTULUI DE ȘTIINȚE POLITICE
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE
„ION I. C. BRĂȚIANU“

București, 2020

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANOLACHE, VIORELLA

Orwell : un bestiar socialist al capitalismului / Viorella

Manolache, Ian Browne. - București : Editura Institutului de

Științe Politice și Relații Internaționale "Ion I.C. Brătianu", 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8656-87-8

I. Browne, Ian

32

Redactori:

DOINA MANOLACHE (Partea I)

A.M. BROWNE (Partea a II-a)

Coperta:

CAMELIA VLĂSCEANU

Tehnoredactare computerizată:

LILIANA DINCĂ

DANIELA PAUL

© INSTITUTUL DE ȘTIINȚE POLITICE
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE
„ION I. C. BRĂȚIANU“

București – 6, B-dul Iuliu Maniu, nr. 1-3, România

Telefon: 021 316 96 61/62

SUMAR

ORWELL – UN BESTIAR SOCIALIST AL CAPITALISMULUI

PREFĂȚĂ – MARIA-ANA TUPAN	9
NOTA AUTORILOR	15

PARTEA I

ANIMALELE DOMNULUI ORWELL (Viorella Manolache)

1. O perspectivă novatoare, axată pe trei scheme de interpretare a registrelor zoomorfice	29
1.1. <i>Humanimal: de la teoretizarea animalelor la zoontologie</i>	29
1.2. <i>Schema 1: cartografierea domesticirii</i>	40
1.3. <i>Schema 2: Humanimal – o filosofie poetică</i>	42
1.4. <i>Schema 3: De la manifestul speciilor la animalul postmodern</i>	44
1.5. <i>O perspectivă novatoare: metamorfoză – transfer – deplasare</i>	47
2. Animalele Domnului Orwell	50
2.1. <i>Dacă animalele ar vorbi, (s-)ar naște o ... discuție/revoluție!</i>	50

2.2.1. Animalele Domnului Orwell	58
2.3. Persistența interpretărilor/comentariilor referitoare la metafora conceptuală și metonimie, la alegoria și analogia din <i>Ferma animalelor</i>	62
3. Trei spețe (specii) reprezentative: broasca râioasă, elefantul și peștele	69
3.1. Broasca râioasă	72
3.1.1. Ceea ce nu fac poeții... reușește geopoeticianul Orwell	76
*** O analogie (re)interpretată: de la câinele de vânătoare, la broaștele de dinaintea furtunii	82
3.2. Elefantul	88
3.2.1. (Și) elefanții se împușcă, nu-i așa?	91
3.2.2. „Când oamenii folosesc într-un anume fel cuvântul elefant, elefanților li se întâmplă tot felul de lucruri”	100
3.3. Peștele	107
3.3.1. „George Bowling și George Orwell sunt unul și același”	116
3.3.2. Pescuitul!	120
4. A observa „printr-un ochi de geam”: animalele din <i>Jurnalul</i> lui George Orwell	126
4.1. Broasca, elefantul și peștele în/din <i>Jurnal</i>	136
5. Cu mult înainte de Babe, porcii vorbeau	144
5.1. Orwell privit „printr-un ochi de geam”	156
6. Bibliografie	163

PARTEA a II-a

BESTIARUL LUI ORWELL (Ian Browne)

1. Introducere	173
2. Conservatorii la <i>Ferma Animalelor</i>	176
2.1. Imagistica animalieră	179
2.2. <i>Ferma Animalelor</i> și interpretările sale	182
2.3. Ce este o fabulă?	197
2.4. Fabulele ca ierarhizare conservatoare benign-compasională	204
2.5. Redefinirea umanului	210
2.6. Lipsa rațiunii, lipsa puterii și lipsa egalității	215
2.7. Instrumentalizare animalieră în capitalismul timpuriu	228
2.8. Forță de muncă liberă și putere	240
2.9. Capitalism și constrângere	252
2.10. Putere și instrumentalizare în <i>Ferma Animalelor</i> ...	262
2.11. Orwell, cai și oameni în Anglia rurală	267
2.12. Simbolică animalieră în feudalism și capitalism	278
2.13. Conservatorism și imagistică în <i>Ferma Animalelor</i>	281
2.14. Cum să gândim cu porcii	293
3. Lei și unicorni	305
4. Concluzie	315
4.1. Ce putem înțelege din felul în care Orwell a utilizat animalele	333
5. Bibliografie	341
PREZENTARE AUTORI	355

PARTEA I

**ANIMALELE
DOMNULUI ORWELL**

1. O PERSPECTIVĂ NOVATOARE, AXATĂ PE TREI SCHEME DE INTERPRETARE A REGISTRELOR ZOOMORFICE

1.1. *Humanimal*: de la teoretizarea animalelor la zoontologie

Propunem, în prezentul studiu introductiv, o formulă de investigație a relației/raportului om-animal constând în *intervalul* care se oferă tentant între semnificația conceptului și, deopotrivă, natura/componenta aliajului *humanimal* – *zoontologie*, și intenționăm să aprofundăm trei scheme aplicabile registrelor zoomorfice pentru a extrage de aici un sens particular, așa cum rezidă acesta într-o *nov* grilă de lectură. Dinamica ritmată, conservată a perspectivei (ex)puse *intermediar* este aceea a unui *trap* impus, în sine o tehnică de deplasare *de mijloc* – *nici mers, nici galop* – gestionată în păstrarea concomitentă a pasului înainte și a celui opus, de dinapoi, fără a stagna însă, ci a parcurge secvențe, a înainta-fără-a-epuiza (nici tematica, dar nici companionul – fie el calul care *aleargă* sau lectorul care *stă* cufundat în lectură).

În proximitatea primei borne anunțate, se situează conceptul *humanimal*, acela care trasează un sens și care dispune de o semnificație nici contaminată-până-la-capăt, nici definitiv anulatoare a caracteristicilor care conturează și care individualizează omul în raport cu animalul, o modalitate perspectivală care evidențiază potențialul unui construct conceptual compus din termeni egali, cu valoare și cu/de forță similară.

Aliajul om-animal era prefigurată în deschiderea volumului *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations* de Nik

Taylor și Tania Signal¹, printr-o aserțiune/ipoteză validă(n)tă: demersul de teoretizare a animalelor reprezintă în sine o tentație ideatic-teoretică, conceptul numit [*humanimal*] permițând, implicit, regândirea relațiilor umane, în ambele direcții – *dinspre om înspre animal/dinspre animal înspre om* – fiind esențiale pentru înțelegerea tradițiilor cultural-occidentale și pentru informarea tipurilor de politici, cel mai adesea raportate la politica dominării. Ceea ce constituie perpetua(n)t problema raportului vizat se poate localiza în însăși diferențierea clară a mesajelor și a afecțelor care irigă dubla relație *om-animal*, prin echilibrarea duală a semnificanței, a valorilor și a sentimentelor², efect marca(n)t al inter-relaționării în/din sfera domestică, areal prelungitor al sferei private și medium de funcționare a relației *humanimal*.

Comentariul este receptiv unei duble solicitări: pe de o parte, regândirea constructului, iar, pe de altă parte, despărțirea de abordările tradiționale cu privire la relația numită, prin precizarea (prin fixare a) locului/*locus*-ului de teoretizare a animalelor în sfera umană. Punctul de plecare îl reprezintă delimitarea de explicația modernă formulată pentru *spațiul (sălbatic) din afară* – apt a fi identificat, studiat și controlat – de situare a animalelor în *exterioritatea* sferei intereselor umane asumate, prin corectarea convingerii că socialul și naturalul reprezintă spații absolute distincte, prin ponderarea perspectivei antropocentrice, de reducere a statutului/rolului animalelor doar la importanța pe care o au acestea pentru om și pentru societate. Renunțarea la *pattern*-urile amintite, presupune transgresarea arealului cultural înspre cel politic/ideologic (de la argumentele emise cu privire la posesia/atribuirea limbajului, a culturii, a cadrelor morale, la cadrul imperativelor etice și al drepturilor/necesităților animalelor), prin acomodarea cu un interval conceptual detașat de limitele tradiției de gândire înrădăcinate fie în legea omului ca animal, fie în suma argumentelor carteziene – relațiile sunt apanajul umanului; animalele reprezintă mijloace pentru realizarea scopului uman – cu efect corector al schemei reduționiste: socialul domină, fiind superior naturalului³.

¹ Nik Taylor, Tania Signal (eds.), *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations*, Brill, Leiden, Boston, 2011.

² *Ibidem*, p. XX.

³ *Ibidem*, p. 4.

Așa cum insistă L. Simmons, P. Armstrong⁴ sau T. Tyler și M. Rossini⁵, *interesul și necesitatea* reprezintă noile trăsături/aspecte definitorii pentru teoretizarea conceptului *humanimal*, *regula lui versus* – social vs. natură; om vs. animal – erodându-și valabilitatea; ceea ce primează este *varianta lui &*, ca aliaj al interconectării *uman & animal*⁶ (inclusiv în varianta sudată *nature-cultures*⁷), printr-un tip de determinare reciprocă, de afirmare a faptului că „prin acțiunea umană, animalele modelează în mod involuntar societatea umană după propria lor imagine“. P. Beatson acreditează impactul cultural al relației anunțate cu valențele specifice formulei de mediere din cinci domenii-cheie – populație, economie, politică, comunitate și bunăstare – prin structuri funcționale care auto-conțin „orice formă de relație om-animal“ și care, la rândul lor, sunt subsumate „naturii“⁸. „Speciile nu au doar relații, ci sunt relații“, afirmă Eva Hayward⁹, proiectându-și opinia în prelungirea perspectivei *metaplasmatic*-haraway-iene, drept modalitate de amalgamare a „semnului, materiei și a acțiunii“, repere constitutive ale vieții sociale și modalități relevante pentru studiul aliajului *humanimal*, tocmai prin valorizarea unui unghi de analiză care nu privilegiază omul, ci (con)duce înspre o evaluare focalizată asupra datelor relaționării [materiale] dintre *ființe & lucruri*, în defavoarea perpetuării ipostazei actorilor/actanților (umani) singulari.

În schema de aprofundare a registrelor zoomorifice există o dublă formulă directoare, cu dispuneri de accent egal-echilibrate între *tipul de abordare* utilizat și precizarea reperelor *spatializării/localizării*. Dacă ar fi să subsumăm setul de *abordări* dedicate problematicii numite unui fir principal, evidența imediată ar fi aceea a recursului la valențele reactualizate ale conceptului de *performanță și performativitate, abordare care valorizează in-*

⁴ L. Simmons, P. Armstrong, *Knowing Animals*, Brill, Leiden, Boston, 2007.

⁵ T. Tyler, M. Rossini, *Animal Encounters*, Brill, Leiden, Boston, 2009.

⁶ P. Beatson, „Mapping Human Animal Relations“, în Nik Taylor, Tania Signal (eds.), *op. cit.*, pp. 21-59.

⁷ D. Haraway, *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*, Routledge, New York, 1991.

⁸ Nik Taylor, Tania Signal (eds.), *op. cit.*, p. 7.

⁹ Eva Hayward, „Ciliated Sense“, în Nik Taylor, Tania Signal (eds.), *op. cit.*, pp. 255-281.

terrelația om-animal și, deopotrivă, regândește formulele de expunere ale acestui raport în sfera coordonatelor unui spațiu privilegiat – spectacolul public. Contextul co-implică dimensiuni temporar-spațiale, reglementări sociale și reevaluări ale raportului de putere: „performanțele sunt modelate de oportunitățile și de constrângerile împotriva cărora are loc interacțiunea reciprocă om-animal și sunt informate de semnificațiile simbolice și de organizarea spațială existentă în jurul acestor interacțiuni”¹⁰. Perspectiva acreditează cu sens posibilitatea de extrapolare a performanței la orice tip de eveniment, de acțiune sau de comportament, printr-un set de avantaje, chiar provizorii, integrate unui proces fie repetitiv, fie novator, aflat în mișcare și transformare. Dimpotrivă, performativitatea implică performanța cuantificabilă în locuri și în situații care nu sunt parte (tradițională) a arealului „artelor performante”, imposibil de amplasat în spațiul clarificator al relației aparență/suprafață – adâncime, iluzie – substanță, situație/stare durabilă prin suprapunerea punctelor de contact și a tensiunilor existente. Comportamentului animalelor îi este atașat imperativul de adoptare a unui set de performanțe, antrenare care implică un tip matriceal de distribuție a puterii și care relansează o „narațiune non-animală”, ca modalitate de continuum al acțiunii. Elementul performant dislocă atenția de la semnificațiile redus-simbolice, direcționându-le înspre proiecția realizărilor și, astfel, fundamentează o nov optică de percepție a relației/raportului corp – spațiu – timp: performanțele atribuite (transferate) animalelor nu sunt altceva decât aprofundări antrenate ale contactului cu alte corpuri, ale corelării cu alte tehnologii sau ale întâlnirii cu alte locuri materiale¹¹.

Legătura abordare-spațializare/localizare devine operațională în spațiile eterogene, acceptate drept locus-uri identificabile în perimetrul de conservare al performanțelor naturale ale animalelor, rezultat al unui proces neplanificat și contingent. Abordarea include totalitatea performanțelor social-non-umane, cu elasticizări înspre domeniul comercialului recreativ, al spectacu-

¹⁰ Gregory S. Szarycz, „The Representation of Animal Actors: Theorizing Performance and Performativity in the Animal Kingdom”, în Nik Taylor, Tania Signal (eds.), *op. cit.*, p. 152.

¹¹ *Ibidem*, pp. 158-159.

losului și mondenului, al industrialului și al simbolicului ritualic, facilitând realizarea de performanțe în spațiul/habitatul natural, prin relansarea unui set de valori cultural-antropomorfe¹². Cu toate acestea, se resimte prelungirea inegalității-de-sens în atenția oferită performanței, în defavoarea performativității, în intimitatea unui spațiu cu prea puține și inopinate deschideri înspre reflexivitate și improvizație, rigidizat tocmai prin primatul performanței drept cod redus la rol specific și la mișcare precisă¹³.

La celălalt pol analitic, zoontologia se fundamentează pe cummul aspectelor crizei umanismului (produs al teoriei critice, rezultat al structuralismului și poststructuralismului) germinat pe fondul interogării tehnice, materiale și discursive, al menirii prim-constitutive (istorico-sociale) a umanului. Contextul propus de Cary Wolfe¹⁴ impregnează dezbateră cu un sens/traseu absolut filosofic: de la critica decisivă a lui Claude Levi-Strauss, cu privire la dependența neo-hegeliană (via Sartre), la insistența radicală a lui Derrida asupra diferenței ca exterioritate. Cadrul ideatic îi aduce împreună pe Althusser (prin descurajarea umanismului marxist) și pe Foucault (în special, prin articularea discursurilor – tehnicilor – dispozitivelor puterii) pentru a desprinde din acest spațiu teoretic, fie predilecția pentru o figură centrifugal-constitutivă a omului, fie deschiderea/opțiunea pentru expunerea vulnerabilităților și a blocajelor acestuia, fie înclinația pentru valorizarea paradigmatică a renunțării la uman, ca fundament constitutiv și principiu explicativ al lumii.

Atașat abordării prezentate, spațiul/locul dispune de coordonate modificate, extrapolate în arealul exteriorității, în cadrul pe care Cary Wolfe îl definea drept „zone din afara umanității”. Percepția atașată umanității reevaluează, în acest sens, statutul animalelor non-umane și existența spațiilor disjuncte (prin limbaj și cunoaștere), localizare integrată dezbaterii cu privire la statutul etic al animalelor, problematică aparținând unui segment filosofic care rămâne însă unul esențial uman. „Ceea ce a fost promițător în tradiția filosofică liberală pentru perspectiva gândirii ches-

¹² *Ibidem*, p. 166.

¹³ *Ibidem*, p. 168.

¹⁴ Cary Wolfe (editor), *Zoontologies: the question of the animal*, University of Minnesota Press, Minneapolis/London, 2003, p. X.

tiunii animalului a fost golirea categoriei subiectului (...), convingerea că apartenența la o anumită specie nu ar trebui să aibă nicio influență asupra gândirii subiectului libertății și al drepturilor“, insistă Wolfe. Dar, conchide același teoretician, problema care persistă, consistă în chiar perpetuarea privilegiului și a ierarhizării, efecte și amplasări care rezidă în asimetriile subiectului golit ca formă cu care operează tradiția liberală¹⁵.

Constructul *animal – limbă – subiectivitate* soliciță o localizare în interiorul evidenței wittgenstein-iene, potrivit căreia „dacă leul ar putea vorbi, nu l-am putea înțelege“¹⁶, abordare ulterior nuanțată de Derrida prin afirmația-pivot – „Animalul, ce cuvânt!“¹⁷.

Într-o redozare și revalorificare a sensului afirmat, în opinia lui Vicki Hearne¹⁸, leul lui Wittgenstein¹⁹ dispune de abilitatea de a vorbi, doar că decide – *reticent* – să nu o facă, printr-o abținere care nu este a „absenței, a zicerii sau a cunoașterii“, ci este produsul reacție rezultat din raportarea la existența unei „prezențe extraordinare, a întregii conștiințe care este a noastră [a omului – s.n.]“. Cary Wolfe extinde explicația teoretică în vederea identificării liantului om-animal – prin intermediul lui Levinas – Lyotard & Derrida –, lansând o formulă adecvată pentru a conferi semnificații *zoontologice* localizabile.

Continuând logica demersului utilizat de Carry Wolfe, vom apela la un alt procedeu filosofic, în sensul de aplicare a aceleiași duble lecturi, cu intenția de remontare a structurii *animal – limbă/simulacru & subiectivitate/subiect inanimat*, intermediare prin dubloul Baudrillard & Eco. Opțiunea nu este una hazardată: Baudrillard experimentează *spațializarea domesticirii* (*Cool*

¹⁵ *Ibidem*, pp. XI-XII.

¹⁶ Ludwig Wittgenstein, *The Wittgenstein Reader*, Blackwell, Oxford, 1994.

¹⁷ Jacques Derrida, David Wills, „The Animal That Therefore I Am (More to Follow)“, în *Critical Inquiry*, Vol. 28, No. 2 (Winter, 2002), The University of Chicago Press, pp. 369-418.

¹⁸ Vicki Hearne, *Adam's Task: Calling Animals by Name*, Random House, New York, 1987, pp. 169-170.

¹⁹ Perspectiva wittgenstein-iană este redusă de C. S. Lewis (*Despre minuni. Cele patru iubiri. Problema durerii*, Editura Humanitas, București, 1997, 2012) unei formule de examinare a naturalului, de această dată, cu recurs la exemplul maimuței: „dacă maimuța ne-ar putea înțelege, ar fi tare nemulțumită de faptul că este pusă la grămadă cu scoica și cu râna într-o singură clasă a animalelor – și opusă viermelui“ (pp. 460-461).

Memories este o formă de jurnal, așadar, o *formulă domestică a sinelui*), de renunțare la exclamația derrida-riană în favoarea afirmației/afirmării interferenței semiotice simulacru-adevăr – *simulacrul este adevărat!* – printr-un transfer care regândește nu numai *performanța și performativitatea*, ci însăși paradigma corespondențelor *om-animal*, printr-un *humanimal* al cărui spațiu pivotant este „locul seducției“ (întemeiere; exigențe inconștiente; joc-fascinație; forță/energie originară); Eco dezvoltă un (alt) tip de limbaj, printr-un insert cu fond dedicat modalităților *de a vorbi despre animale*. Prin referire la Wittgenstein, pentru ca leul să vorbească, ar trebui nu să provocăm un dialog, ci să înstăpânim instrumentele verbale de a vorbi *despre* el!

Jean Baudrillard apelează la o analogie-fără-rest – *am devenit ca pisicile!* – creând un (con)text favorabil pentru a descătușa apetența pentru *seducția – a savura* – exercitată de „domesticitatea indiferentă“: *seducătoare*, perspectiva istorică devine o posibilitate de *acomodare lenesă la artificial*, generând un unghi al privirii *cu ochii pe jumătate deschiși*, în urmărirea *paradei/prăzii* (s.n.) *spectacularului*²⁰. Locul nu poate fi gândit în afara *spațiului animalelor*, în privarea de „regularitatea servilă a bestiei“, alternativa corespunzând *semidesertului*, care imaginează un areal lipsit de urmele/marcalele proprietății. Ritualic, „zeii se ascund în animale, sub masca ironică a inumanului, cel care preia metafora animalului“²¹.

Oportunitatea plasării deschise prin alăturarea a doi termeni – *câini și trandafiri*²² – devine (pre)textul lui Baudrillard de a se raporta la dispunerea spațială a cartierelor (a *spațiilor domestice/de locuit umane*), constructe imagineare dispuse după regula locurilor tele-mediate, sau de a re-potența sensul metaforei terminalului/aeroportului, prin apelul la câinele închis în cușca de transport, așteptând să fie revendicat și încărcat – inspirat de momentul Leika – de „simptomatologie științifică“. Pliată textual, imaginea leului dobândește conotații inedite: atitudinea câinelui denotă „demnitatea și indiferența leului tronând pe platourile înalte ale Africii“, distanțat de orice tip de condiție umilă, incom-

²⁰ Jean Baudrillard, *Cool Memories*, Verso, London, New York, 1990, p. 24.

²¹ *Ibidem*, p. 48.

²² *Ibidem*, p. 108.

patibil cu servilismul sau aservirea – „omul privește leul, iar leul privește doar la soare“. De aici un soi de stare meditativă, pe care Baudrillard o direcționează înspre *jocul prelungirii de sens*: ceea ce se preia este tocmai restul vieților trecute, transpus într-o mișcare continuă a benzii de preluat bagaje. *Nimeni nu revendică câinele altcuiva* – afirmație indispensabilă pentru esența individualizării și a asumării subiectivității, într-o *imunizare* a propriei condiții de a fi²³.

Deloc întâmplător, starea existențială poate completa imaginea pe care Baudrillard o va contura prin enumerarea suda(n)tă, nemarcată de virgulă – *koala cangur șopârlă dingo* –, prin coordonatele unei stări/condiții originare, care își prelungește (*emergența realului*) letargia, acomodarea sau melancolia în perimetrul spațiului social, departe de conservarea statutului de animal sălbatic²⁴. Esențială este semnificația metamorfozei: *localizare precisă (Berlin Zoo) & abordare specifică* [exil al animalelor în zăpadă, în suprapunerea aparenței construite și a resemnării, în contaminarea animalului cu/de frenezia umanului, într-o morfologie stranie (*un elefant, cine și-ar fi imaginat?*) de deghiizare a adevărului, de pervertire a sensibilităților și a serviciilor dispuse strategic: „omul nu va avea frumusețea animalelor în zăpadă, nici ușoara melancolie a elefantului sau perspicacitatea furnicii“]²⁵.

Utilizând tehnica enumerării, pentru a așeza în același context fragmente cu semnificație perpetuă, prelungă, Baudrillard evidențiază primatul limbajului și al solicitărilor epidermice – *fete, ochi, îmbrăcăminte, animale*²⁶ – dublă organizare pe verticală, dar și pe orizontală a viziunii metaforice a trecerii, a proiecției diluviene, parte a unui imaginar spectacular: *curgerea râului parabolic se aseamănă unui piept gigant de animal, piept al unui cal iluminat de toate culorile ceții*²⁷. Arta expunerii, cu care etalează și operează mijloacele *media*, asimilează arealul precizat

²³ *Ibidem*, pp. 155-156.

²⁴ *Ibidem*, p. 163.

²⁵ *Ibidem*, p. 194.

²⁶ Jean Baudrillard, *Cool Memories II, 1987-1990*, Duke University Press, Durham, 1996, p. 3.

²⁷ *Ibidem*, p. 10.

unui spațiu care aduce împreună la același numitor, sub semnul concilierii, *violența – războiul – banalitatea*, supralicând valențele de sacrament și de uniune nupțial-extremă a publicității cu medium-ul proiectat artificial. „Chiar și animalele au sesizat această reconciliere, acest complex de nișă“, insistă Baudrillard, atașând umanului potențialitatea unei ultime specii, devorându-și *locus*-urile ontologice – spațiul domestic și cel religios, *locuința și sanctuarul*²⁸. Elementul caracteristic care se conservă este concretizat printr-o ritmicitate temporal-animală a existenței: *a mânca devreme, a se/te culca devreme, a se/te trezi devreme*²⁹.

Referirile baudrillard-iene la *performanță* și la *performativitate* sunt explicite: în transpunerea dinamică a imobilității, corpurile supralicitează intervalele lungi, cu posturi menținute fix, fără a fi inerte, ci generatoare de mișcare-în-partea-opusă. Dialectica redată reprezintă, în fapt, reluarea prin actualizare a dansurilor animalelor, drept artă a „stuporii și a încetinerii“, într-o imortalizare a avantajelor „poziției/posturii ireale“ asupra deplasării reale, marcând, astfel, reperatele avansate ale imaginii statice în/din mișcarea cinematografică³⁰. Localizarea celuilalt, *poziționat* la capătul ecranului, redeschide problematica de amplasare în dialog: cine se află în partea opusă/la capătul mesajului?, sau ce tip de animal se ascunde în interiorul omului?³¹.

Cu trimitere la Yellowstone, Baudrillard rediscută tema drepturilor și a libertăților: în contextul suprapopulării, animalele respectă – dintotdeauna – legea sacrificiului colectiv. Ideologia care irigă filosofic Drepturile Omului și ale Naturii se opune reglementării naturale, printr-un tip de lege a conservării, de reafirmare a „naturii bune“ (pe urmele lui Rousseau); cu mențiunea necesară, aceea potrivit căreia, natura își schimbă cursul, iar ecologia își modifică sensul³². De aici și semnificația profund-reînnoită a sacrificiului animal, în echivalarea destinului – om-animal: „condiția non-umană a creaturilor *inferioare* a devenit propria noastră condiție umană. Și asta ne face mult mai sensibili la sufe-

²⁸ *Ibidem*, p. 23.

²⁹ *Ibidem*, p. 40.

³⁰ *Ibidem*, p. 44.

³¹ *Ibidem*, p. 62.

³² *Ibidem*, p. 66.

Respirația pe care acestea o îndură“. Descendența omului din maimuță creează un efect simbolic, supralicitat antropologic, prin primatul evoluției celui privilegiat, nimic altceva decât anihilare a dublului preistoric, cu scopul de recunoaștere a hegemoniei și de exercitare a monopolului asupra speciei, rasei și a subiectului³³. Registrul funcționează în/cu dublu sens: de la elementul vestimentar atașat animalului, la primatul darwinian al omului anexat animalității, printr-o formă de restituire contrastantă a evoluției, devenită reversibilă. Starea de spirit care persistă este iluzorie, dublată de o fascinație a animalelor transformate mitologic și reactivate într-un/printr-un tip de reanimare/animație cu impact realist³⁴. Convingerea exprimată de Baudrillard este aceea a unei mișcări reflexe, de deplasare a omului înspre stadiul de animal, un tip de involuție similar răspunsului funcțional dat comportamentelor germinate de totalitatea proceselor extrovertit-automate³⁵.

Dacă Baudrillard meditează în perimetrul spațiului domestic și relaxant (*cool*) al jurnalului, Umberto Eco propune, angajant-parodic, în structura jurnalelor *minime*, o variantă explicativă – *cum să* – un sens corector și un limbaj de exprimare a unei subiectivități recunoscute: „ca să li se scoată din cap că oamenii sunt răi li s-a explicat mult prea mult că urșii sunt buni. În loc să li se spună cinstiți și ce sunt oamenii, și ce sunt urșii“³⁶.

Dincolo de aparența parodică, primează reflexul și necesitatea locutorului *de a spune, de a mărturisi, de a recunoaște* – considerând validă capacitatea ambilor (a omului și a animalului) de înțelegere comună. Episodul inventariat este unul punctual – grădina zoologică din Central Park – bazinul urșilor albi; câțiva băieți răspund provocării de a înnota aproape de urși; doi sunt mâncați. U. Eco corectează setul de interpretări severe atașat episodului, de la primatul selecției naturale, la precara realitate socială și insistența manipulare a canalelor mass-media (sărăcie, lipsă a educației, imprudență și iresponsabilitate): „copiii au intrat în bazin

³³ Jean Baudrillard, *Cool Memories V, 2000-2004*, Polity Press, Cambridge/Malden, 2006, pp. 36-37.

³⁴ *Ibidem*, p. 73.

³⁵ *Ibidem*, p. 94.

³⁶ Umberto Eco, *Minunea sfântului Baudolino*, Editura Humanitas, București, 2004, p. 81.

tocmai pentru că se uită la televizor și merg la școală (...) au fost victimele conștiinței noastre rele reprezentate de școală și de mass-media“³⁷. Conștientizarea propriei cruzimi demonstrează, dacă nu iubirea generalizată a animalelor, cel puțin decizia de a le vorbi de bine, rezultat al unei politici educaționale centrate asupra bunătații animalelor, a respectării acestora, probând o insistență excesivă, livrată ca model prin tehnica persuasivă de a echivala supraviețuirea acestora umanizării și puerilității.

Prerogativa subsumată imperativului de a „nu a vorbi cu, ci de a vorbi despre“ este recalculată de Eco, în textul dedicat *Cormoranului din Insulele Shetland*. *Abordarea* este una de transgresare a unui simplu dialog, prin modalitatea interviului, iar *spațiul* re-gestionează ambientul unei săli luxoase de așteptare (asemeni scenei prezentate de Baudrillard, în aeroport). Interviul punctează trei evidențe: prima vizează statutul omului care nu mai impresionează, în favoarea imaginii animalului care emoționează, chiar înduioșează, fiind înzestrat cu o responsabilitate civică asumată și o misiune explicită; a doua afirmă conservarea spontaneității animale, prin eliminarea oricăror trucaje; a treia reiterează coordonatele necesare atât în conturarea imaginii, cât și în demararea și întreținerea dialogului om-animal – „și, pe urmă, noi cormoranii avem mărimea potrivită pentru ecranul de televizor, pe mine mă pot lua în prim-plan și mă văd în întregime, închipuiți-vă dacă ar fi un elefant, ar fi nevoie de un fundal foarte mare“³⁸ – reafirmând *proporția și proporționalitatea* necesare înțelegerii mesajului.

Fără a omite ceva din ritmul intermedia(n)t al *trapului* auto-impus, ca modalitate de parcurgere a reperelor pivota(n)te ale acestui prim cadru introductiv-teoretic, într-o secvență cu implicații concludive, aspectele pe care le precizăm vizează spațiul intermediar prevăzut cu intersecții tematice plauzibile, Wittgenstein & Baudrillard & Eco: *un elefant, un leu și un cormoran, cine și-ar fi imaginat?*, integrând pronumele interogativ *cine*, la paritatea aliajului *humanimal – subiect uman și animal*.

³⁷ *Ibidem*, p. 80.

³⁸ Umberto Eco, *Pliculețul Minervei*, Editura Humanitas, București, 2011, pp. 299-300.